

te tikanga : me tino tuku atu e te Kawanatanga ki nga Maori ano te mana hoko atu, riihi atu, tuku atu ranei i o ratou whenua ki a ratou e pai ai, otira me te mau ano o etahi here ki runga, ara, ko te whenua Maori e riihitia ai e tukuna ai ranei hei raro anake i nga tikanga e mana nei mo nga whenua o te Karauna ; ko nga eka e tukuna ana e riihitia ana ranei ki te tangata kotahi, kaua e nuku atu i nga eka kua whakaritea nei ma te tangata kotahi i raro i te Ture Whakanohonoho Whenua ki te Tangata. Nana ka iti iho te whenua, kei nga tangata e tango whenua ano mo ratou te tikanga o tena. Ki te pena he tikanga ka tere tonu te mohio o nga Maori kaore i te rere ke nga ture mo ratou i nga ture mo nga Pakeha. Tena ko te Komiti Maori, Poari Maori ranei, e meatia nei kia whakaturia i raro i tetahi ture, ki taku mohio, he raruraru anake te mutunga o tena.

Te Tiamana : Taihoa koa, e Te Maka ; ko te take i whakaaetia ai enei pitihana a nga Maori kia tukua mai ki te Komiti nei, he mea kia puakina mai ai e nga Maori o ratou whakaaro mo runga i tenei putake.

Te Maka : He whakarapopoto taku i nga whakaaro o nga Maori, e ai ra ki taku i mohio ai, kia poto ai te taima o te Komiti e pau.

Te Tiamana : Kia mene mai ra nga whakaaro o nga mema Maori hei reira nga mema Pakeha o te Komiti whiriwhiri ai whakamatau ai ki te whakatinana i nga whakaaro i whakatakotoria mai ki o tatou aroaro e nga mema Maori, ma tera ka marama te kaupapa hei whiriwhiringa ma te Komiti.

Te Maka : He kupu kotahi, e te Tiamana : Ki taku mohio he mea tika kia whakaturia e nga Maori etahi Poari Maori mo ratou. Ma tera e kore ai ratou e mate penei me ratou e mate nei i nga whakatau a te Kooti Whenua Maori. Ki te whakaturia e nga Maori he Komiti mo ratou, haunga te tatarai rawa ki tetahi Ture kia paahitia e te Paremete, ara, ma ratou e whakatu noa ake au Komiti, hei uiui hei whakatau i nga tangata mo ratou te whenua papatupu, te poraka ranei, a i mua o te haringa atu ki te aroaro o te Kooti Whenua Maori, me haina rawa ta ratou i whakatau ai e nga tangata katoa i whakataua ai ki a ratou te whenua, ma tera ka kore e pau nui a ratou moni, ka kore nga Maori e uru ki roto i nga Kooti tautohetohe ai, ka kore nga keehi piira me nga pitihana mo au tu mea e tae mai nei i ia tau i ia tau ki tenei Komiti. Na, ko tetahi, hei hoa mo tenei Ture, me tino pai te tiaki kia kore ai e taea e nga Maori te hokohoko katoa atu i o ratou whenua, te whakarawakore noa iho i a ratou, penei me ta ratou mahi i roto i nga tau e iwa, tekau ranei, kua pahemo ake nei. Na, e te Tiamana, ki taku mohio kua whakarapopototia atu e au i enei kopu torutoru tetahi kaupapa Ture hei paahi ma te Paremete e ngata ai nga hiahia o nga iwi Maori, e manawanui ai ratou, e mohio ai, kei te tino hiahia tatou ki te mahi tika ki a ratou. Ki taku mahara ki te whakaturia he Poari, heoi te mea e pahure i tera he whakapau moni he whakapupu raruraru, a, te tukunga iho, ka moutou noa iho nga moni e whakapau ana. Ki taku, kaati he mana hei whakatau i nga taitara ki nga whenua ko te Kooti Whenua Maori anake.

TAITE, TE 21 O HEPETEMA, 1899.

WI PERE, ka patairia.

Te Tiamana : He kupu ranei a Wi Pere mo te pitihana e takoto nei te aroaro o te Komiti ?

Wi Pere : Ka korero ahau i aku kupu tautoko mo te Pire Poari a te Pirimia o tera tau. Taku mahi i roto i tenei tuunga o te Paremete he tohe kia whakaurua ki roto ki taua Pire nga menemana i paahitia e te hui ki Papawai, ara, nga mea e tika ana kia whakaurua. Ko tena Pire tae noa ki nga menemana i mahia e te hui ki Papawai, kei roto katoa i te ripoata a te Komiti mo nga Mea Maori o tera tau, a ko taku hiahia kia whakaurua i naianei etahi atu menemana ano e tika ana kia whakaurua, mehemea ra kaore i uru ki nga mea i mahia e te hui ki Papawai. Kaati, ko nga iwi Maori o te Tai Rawhiti e hiahia ana kia paahitia te Pire Poari mo te takiwa o te Tai Rawhiti anake, a ko te take i mea ai nga iwi o te Tai Rawhiti kia paahitia tenei Pire Poari mo to ratou takiwa anake, na te kaha rawa o nga iwi Maori o te Tai Hauauru ki te whakahe ki taua Pire i tera tau. No reira kaore he tikanga ki tohu nei whakaaro e hangaia houtia ai ano i naianei he menemana i waho atu o nga mea kua oti te mahi e nga iwi o te Tai Rawhiti a kua tukua mai nei ki te Komiti. Heoi ano, ma te Komiti e ata whiriwhiri nga mea e tika ana ki ta ratou titiro, a ko ena e whakauru atu ki taua Pire, i te mea kua tino mohio marama nga iwi o te Tai Rawhiti ka ora pai ratou e ka paahitia te Pire a te Pirimia. Kaati, me whakapoto e au aku kupu ; me korero ahau mo enei ra tonu. Kua tonu mai tenei Komiti me te Kawanatanga kia korero matou nga mema Maori i o matou whakaaro hei whakamarama atu ki te Kawanatanga i nga mohiotanga e taea ai e ratou te hanga tetahi Pire kotahi mo te Motu katoa. Kaati, ka korero atu ahau i oku nei hiahia. Te take tuatahi hei korero maku ko te upoko o te Pire Poari a te Pirimia o tera tau, ara, me mutu rawa te hoko o nga whenua Maori katoa puta noa i nga wahi katoa o Niu Tireni. Ko te mea tuatahi tonu tena e hiahia ana au kia whakaotia, a me hanga hoki hei tikanga mau rawa, uu tonu, kia kore rawa ai e taea e tetahi atu Kawanatanga a muri atu i tenei te whakatuwhera ano i te mahi hoko whenua Maori. E mea ana ahau me uru ki roto ki tenei Pire he tikanga hei tino rahui i nga whenua Maori katoa e toe ana i naianei ki nga Maori, kia pumau ai au whenua ki a ratou ake tonu atu, timata atu i tenei ra a taea noatia te mutunga o te ao, hei tohu whakamaharatanga mo te roa o te wa o Kuini Wikitoria e noho ana i runga i te torona o ona tupuna, a hei koha hoki mo te taenga ki te rima tekau ma waru ona tau e tu ana hei Kuini mo nga iwi Maori o Niu Tireni—no te mea ko taua Pire a te Pirimia i hanga i runga i te tino kupu whakahau a te Kuini kia paahitia he ture hei ora mo te iwi Maori. Ko tena Pire Poari he mea inoi atu na nga rangatira Maori o Niu Tireni i te wa i tukunga atu o ta ratou pukapuka mihi ki a te Kuini i te taenga ki te ono tekau tau nga tau o tona kuititanga. No reira kaore au e pai kia paahitia he ture whakamutu i te hoko o nga whenua Maori mo enei ra anake, he ture ranei e taea ai e tetahi atu Pirimia a muri atu nei te whakarereke, te whakakore atu, te